

Handlingsplan for hendelser med sjøpattedyr

Sjøtjenesten 10. april 2025

Handlingsplan for hendelser med sjøpattedyr

Årstall

2025

Ansvarlig avdeling:

Sjøtjenesten

Emneord:

sjøpattedyr

hval

hvalberging

hvalfrigjøring

sel

Handlingsplan for hendelser med sjøpattedyr

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	2
2. VARSLING OG OPERATIV ANSVAR	2
3. RAMMER FOR TILTAK	3
3.1. Sikkerhet og personell	3
3.2. Dyrevelferd	3
3.3. Avliving av sjøpattedyr	3
4. FORHOLD SOM SKAL IVARETAS I DE ENKELTE HENDELSER	3
4.1. Hval fritt svømmende inne i not	3
4.2. Hval viklet inn i fiskeredskap, not m.m.	4
4.3. Sjøpattedyr ved akvakulturanlegg	4
4.4. Strandet hval	4
4.5. Sjøpattedyr og mulig interaksjon med menneskelig aktivitet	4
4.6. Sel på land	5
5. LOGGFØRING OG RAPPORTERING	5
6. OVERSIKT OVER KONTAKTPERSONER OG ETATER	5
7. REVISJON	6
8. REFERERTE DOKUMENTER	6

1. INNLEDNING

Fiskeridirektoratet er ansvarlig myndighet for håndtering av hendelser med levende sjøpattedyr. Med sjøpattedyr menes alle typer hval og sel. Det operative koordineringsansvaret er delegert til Sjøtjenesten.

Føringene i Fiskeridirektoratets veileder skal legges til grunn for operasjonelle tiltak. Operasjonelt skal det først legges særlig vekt på hensynet til sikkerhet for personell og publikum, dernest dyrevelferd.

Hendelser med sjøpattedyr defineres her som:

- Strandet hval
 - Sjøpattedyr i oppdrettsmerder
- Sjøpattedyr viklet inn i tau og fiskeredskaper/nøter i sjøen
- Sjøpattedyr i not der det er fare for at neddrepning av fisk
- Sjøpattedyr i konflikt med menneskelig aktivitet
- Skadde sjøpattedyr

Sjøpattedyr fast i tau og redskap/not i åpen sjø håndteres operasjonelt av Fiskeridirektoratets sjøtjeneste eller Kystvakten.

2. VARSLING OG OPERATIV ANSVAR

Hendelser med sjøpattedyr skal umiddelbart varsles Fiskeridirektoratets Fisheries Monitoring Center (FMC) på telefon 55 23 83 37 / 911 03 277.

FMC registrerer

- Hvem som ringer inn
- Hva som er hendt/observert
- Hvor hendelsen finner sted
- Opplysninger om eventuelle tilgjengelige lokale ressurser

FMC varsler

- Sjøtjenesten, ved toktleder på Fjorgyn
- Kommunikasjonsavdelingen

Sjøtjenesten

- Utpeker hvem som skal utføre de fastsatte administrative og operasjonelle oppgavene
- Vurderer hvem som skal varsles i henhold til liste, herunder gi en orientering om situasjonen og om status

Dersom det er tilgjengelig personell som har gjennomført kurs for frigjøring av hval i regi av Fiskeridirektoratet skal disse lede arbeidet på stedet. Unntaksvis kan annet personell som har blitt forespurt å bistå Fiskeridirektoratet delta.

Ansvarshavende på stedet leder arbeidet og varsler aktuelle instanser, herunder;

- Skafter oversikt over situasjonen og tilgjengelige ressurser før tiltak iverksettes.
- Er bevisst på sikkerhet og «sikre soner» ved frigjøring.
- Vurderer avliving av sjøpattedyr som alternativ dersom det er fare for personell/ mannskapers/publikums sikkerhet, eller at det av dyrevelferdsmessige grunner anses som nødvendig.

- Fortløpende loggføring, dokumentasjon og utarbeidelse av sluttrapport.

3. RAMMER FOR TILTAK

3.1. Sikkerhet og personell

- Sikkerhet for personell og mannskap som utfører berging/frigjøring skal **alltid** ha høyeste prioritet. Det skal **ikke** settes personell i sjøen for å frigjøre levende hval eller andre sjøpattedyr.
- Personell med ansvar for den praktiske gjennomføringen av frigjøring av hval og tiltak rettet mot strandet hval skal ha nødvendig opplæring gjennom særskilte kurs i regi av Fiskeridirektoratet (sertifisert/godkjent).
- Operativt personell fra Sjøtjenesten skal gjennomføre årlige repetisjonskurs/øvelser.

3.2. Dyrevelferd

Når tiltak iverksettes, skal det tas hensyn til dyrevelferd og gjeldene regler for dette. Målsetting er å berge/frigjøre sjøpattedyret slik at det kan svømme fritt etter tiltak, men i noen tilfeller kan avlivning være eneste mulighet, spesielt med tanke på skader dyret kan ha pådratt seg eller om det utgjør fare for personell og/eller publikum.

3.3. Avliving av sjøpattedyr

- Avliving skal gjennomføres i henhold til veilder¹⁾, fortrinnsvis av personell som er kurset og godkjent av Fiskeridirektoratet for slik avliving. I dialog med sjøtjenesten kan det benyttes personell med særlig kompetanse og erfaring fra hvalfangst, sel- og storvilt jakt.
- Ved avliving skal det **alltid** benyttes både våpen og ammunisjon som er godkjent for formålet.
- Våpen godkjent for avliving av sjøpattedyr er tilgjengelig om bord i Fiskeridirektoratets fartøy Fjorgyn og Rind og ved kontorene i Tromsø og Bergen.
- Dersom avliving vurderes, kontaktes veterinær hos HI umiddelbart for videre avklaring og evt. deltakelse (jf. Punkt 3.2 foran og punkt 5.4 i Velederen¹⁾).
- Ved bruk av våpen skal politiet alltid varsles i forkant.

4. FORHOLD SOM SKAL IVARETAS I DE ENKELTE HENDELSER

4.1. Hval fritt svømmende inne i not

Dersom hval har gått seg inn i en not under en fiskeoperasjon, og er uten mulighet til å komme seg fri selv, skal hvalen hjelpes ut før fiskeoperasjonen kan fortsette. Hvis eneste mulighet for å få hvalen ut av nota er å avslutte fiskeoperasjonen skal dette gjøres umiddelbart. Operasjonen for å frigjøre hvalen fra fiskeredskapen skal utføres på en slik måte at hvalen ikke påføres skader. Hvis hvalen under operasjonen vikler seg inn i redskapen skal punkt 4.2 følges.

Hensynet til ivaretagelse av fangst under en slik operasjon skal nedprioriteres i forhold til hensynet til å redde dyret.

4.2. Hval viklet inn i fiskeredskap, not m.m.

Dersom hval har gått seg inn i fiskeredskaper, eller redskaper og utstyr tilknyttet disse, håndteres dette av fartøyets mannskaper. Tiltak som iverksettes må være dyrevelferdsmessig forsvarlige, og gjennomføres med hensikt å frigjøre hvalen uskadd og levende. Dersom frigjøring ikke **enkelt** lar seg gjennomføre av fartøyets mannskaper, eller at avliving vurderes som et reelt alternativ, kontaktes Sjøtjenesten for bistand.

Hensynet til ivaretagelse av fangst under en slik operasjon skal nedprioriteres i forhold til hensynet til å redde dyret.

4.3. Sjøpattedyr ved akvakulturanlegg

Sjøtjenesten holdes orientert om utviklingen på hendelesstedet. Ansvarshavende for anlegg med merder, fortøyninger o.l. informeres om at Fiskeridirektoratet vil bistå anleggets egne tilsatte i vurdering av tiltak.

Alle akvakulturanlegg plassert i sjøen skal ha tiltaksplan for hendelser med sjøpattedyr og makrellstørje for deres lokaliteter.

Ved sjøpattedyr i oppdrettsmerd skal dette håndteres av oppdrettsselskapets eget personell så langt dette er mulig, i den hensikt å frigjøre dyret så skånsomt som mulig fra merden. I dialog med oppdrettsselskapets personell tas det beslutning om eventuell praktisk bistand fra fartøy og operativt personell fra Sjøtjenesten eller Kystvakten. Det skal utvises særlig aktsomhet for å sikre overlevelse av dyret, samt å hindre at fisk rømmer.

Hensynet til å unngå rømming av fisk har høyeste prioritet.

Dersom dyret ikke kan frigjøres, kan avliving vurderes og gjennomføres i henhold til pkt. 3.2 foran og pkt. 5.4 i Veilederen¹⁾.

4.4. Strandet hval

Politiet bør varsles for å holde publikum på avstand slik at hvalen og det operative arbeidet ikke forstyrres.

Fiskeridirektoratets Sjøtjeneste eller Kystvakten avklarer status for situasjonen. Havforskningsinstituttet skal alltid involveres for å sikre at dyrevelferdsmessige forhold blir ivarettatt. Ved behov og/eller etter samråd med veterinær hos Havforskningsinstituttet kontaktes også Mattilsynet.

Hvis strandet hval dør, skal den respektive kommune samt Statsforvalterens miljøvernavdeling og Kystvakten varsles.

Ved behov for destruksjon eller senkning av hval har de respektive kommuner ansvaret og **skal** derfor kontaktes før eventuelle tiltak iverksettes.

Fiskeridirektoratets operasjon avsluttes når hvalen er konstatert død og kommune og statsforvalter er orientert. Veterinær hos HI varsles for eventuell prøvetaking.

4.5. Sjøpattedyr og mulig interaksjon med menneskelig aktivitet

Sjøtjenesten vurderer og holder seg orientert om utviklingen på hendelsesstedet. Hvis mulig opprettes et lokalt kontaktpunkt for videre informasjonsdeling. Ytterlige tiltak vurderes ved behov.

4.6. Sel på land

I tilfeller der publikum ringer inn om sel som ligger på land, men ikke har synlige skader orienterer FMC innmelder om at selen skal ligge i fred og at det holdes avstand slik at den ikke forstyres. Dersom det er åpenbare skader på selen kontaktes lokalt politi. Politiet vurderer videre tiltak og kan kontakte sjøtjenesten. Toktleder på Fjorgyn er primærkontakt. Det anbefales at politiet i først rekke benytter lokal viltnevd, eller tilsvarende ressurser, dersom det er behov for avlivning.

5. LOGGFØRING OG RAPPORTERING

Ved omfattende hendelser som frigjøring og avlivning føres det logg over hendelsesforløpet og beslutninger tatt i løpet av operasjonen. Dette oversendes sammen med rapport og dokumentasjon som bilder/film til sjøtjenesten.

6. OVERSIKT OVER KONTAKTPERSONER OG ETATER

Sentralt / Felles

Etat	Kontakt	Tlf.	E-post	Merknad
Fiskeridirektoratet	FMC	55 23 83 37 911 03 277	fmc@fiskeridir.no	Vakttelefon 24/7
Fiskeridirektoratet	Sjøtjenesten Fjorgyn	453 16 343	fjorgyn@fiskeridir.no	Primært kontaktpunkt for FMC. Vanligvis driftsstans jul og påske.
Fiskeridirektoratet	Sjøtjenesten: Rolf Harald Jensen	917 96 533	rolf-harald.jensen@fiskeridir.no	Operativt ansvarlig
Fiskeridirektoratet	Sjøtjenesten Rind	992 67 008	rind@fiskeridir.no	Vanligvis driftsstans jul
Fiskeridirektoratet	Sjøtjenesten Frey	453 75 647	frey@fiskeridir.no	Kun april-oktober
Kystvakten	Vaktsjef	990 94 209	operasjonen@kystvakten.no	Vakttelefon 24/7
Havforskningsinstituttet	Kathrine A. Ryeng	913 15 292	kathrine.ryeng@hi.no	Veterinær
Politi		112		Ved fare for liv og helse
Brannvesen		110		Dykkerassistanse frigjøring død hval

Regionalt

Etat	Kontakt	Tlf.	E-post	Merknad
Mattilsynet		22 40 00 00	postmottak@mattilsynet.no	Tilsynsmyndighet-forvalt. lov.
Statsforvalteren i Troms og Finnmark		78 95 03 00	sftfpost@statsforvalteren.no	Kontakter kommune ved behov*
Statsforvalteren i Nordland, miljøavdelingen		75 53 15 00	sfnopost@statsforvalteren.no	Kontakter kommune ved behov*

Statsforvalteren i Trøndelag, miljøavdelingen		74 16 80 00	sftlpost@statsforvalteren.no	Kontakter kommune ved behov*
Statsforvalteren i Vestland, miljøavdelingen		57 64 30 00	sfvlpost@statsforvalteren.no	Kontakter kommune ved behov*
Statsforvalteren i Møre og Romsdal		71 25 84 00	sfmrpost@statsforvalteren.no	Kontakter kommune ved behov*
Statsforvalteren i Rogaland		51 56 87 00	sfropost@statsforvalteren.no	Kontakter kommune ved behov*
Statsforvalteren i Agder		37 01 75 00	sfagpost@statsforvalteren.no	Kontakter kommune ved behov*
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark		33 37 10 00	sfvtpost@statsforvalteren.no	Kontakter kommune ved behov*
Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus		69 24 70 00	sfospost@statsforvalteren.no	Kontakter kommune ved behov*

7. REVISJON

Handlingsplanen og de operative planene skal gjennomgås hvert år for aktuelt personell. Listen over etater/personer som skal varsles og benyttes (avliving) i de aktuelle tilfellene skal revideres og eventuelt ajourføres årlig. Frist for revisjon og ajourføring er 15. oktober.

8. REFERERTE DOKUMENTER

¹ "Dyrevelferdsmessig forsvarlig håndtering av levende strandet hval, hval i oppdrettsmerder og hval viklet inn i fiskeredsdager i sjøen" Veiledning, Fiskeridirektoratet I. juli 2017

FISKERIDIREKTORATET

Telefon: 55 23 80 00

E-post: postmottak@fiskedir.no

Internett: www.fiskerdir.no

Livet i havet - vårt felles ansvar